

під час визвольної війни українського народу (1648-1654 рр.) надало свій політичний устрій всій Україні. Виникнення гетьманату – козацької держави – сприяло поширенню на всі українські землі тих політичних, ідеологічних, культурних ідеалів, що виробило в собі козацтво.

Таким чином, козак у своїй особі поєднував хлібороба, промисловця, ремісника й водночас воїна. З одного боку наслідком його діянь була вимушена руйнація здобутків народів, правителі яких загрожували існуванню українського народу, а з другого – козак був творцем матеріальних і духовних цінностей. Саме це розкриває суть козацтва як феномену світової історії.

Запорізька Січ, де не було кріпацтва, а натомість панували демократичні порядки, становила альтернативу тому шляху, яким ішла Російська імперія з її феодально-кріпосницьким гнобленням, що мало чим відрізнялося від рабства, з її колоніальною політикою денационалізації, русифікації, абсолютистсько-необмеженою владою. Така політика заганяла всю країну в історичну безвихідь, у глухий кут.

Таким чином, уважно досліджуючи історичне минуле виникнення і розвитку українського козацтва, можна знайти багато такого, що надихає сучасну людину до прагнення вірно і віддано служити українському народу.

В. А. Клименко

СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

У тезах проаналізовано боротьбу української інтелігенції за відродження національної культури в 20-30-х рр. ХХ ст. крізь призму творчості видатного українського письменника і культурного діяча Миколи Хвильового.

Сучасні суспільні, культурні та державні процеси в Україні викликають великий інтерес учених до витоків, що повертають нас в добу 1920 – 1930-х років. Інтерес до вивчення сторінок вітчизняної історії, що десятиліттями замовчувались, викликаний також тим, що суспільно-політичні події 1920-30-х років серйозно вплинули на подальший розвиток українського суспільства. Тому дослідження долі української інтелігенції в

умовах становлення тоталітарного режиму надає темі суспільної активності.

Однією з найвидатніших постатей 20-х – початку 30-х років в культурному житті України був Микола Хвильовий. Він жив і творив у роки революції і громадянської війни, коли український народ переживав своє національне і культурне відродження, під час якого виростали нові кадри національної української інтелігенції.

Микола Григорович Хвильовий (справжнє прізвище Фітільов), будучи мислителем-інтелігентом своєї доби, він намагався поєднати комуністичний світогляд з ідеєю національного визволення українського народу. М. Хвильовий одним з перших в українській літературі висунув ідеал європейської людини, громадянина, творця культурних, суспільних, політичних вартостей, закликав українців орієнтуватись на культурні процеси Європи.

Пізніше, повернувшись у Харків на початку 1922 року, М. Хвильовий починає активну літературну і суспільно-політичну роботу. У 1923-1925 роках разом з В. Сосюрою та В. Елланом-Блакитним активно працює в письменницькій організації «Гарт», друкуючи свої публіцистичні та художні твори. З 1925 року М. Хвильовий стає ідейним лідером Вільної академії пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ).

М. Хвильового можна вважати символом своєї доби. Дослідники називають його одночасно політиком, філософом, митцем-романтиком. У своїх пошуках він розривався між комунізмом і націоналізмом, що стало його особистою драмою, хоча віддзеркалювало настрої багатьох представників тогочасної інтелігенції. Ця неординарність письменника також є, на наш погляд, причиною того, що він викликає стільки інтересу до себе і сьогодні.

Діяльність М. Хвильового набула свого розквіту в 20-ті роки, коли відбувався унікальний політичний, культурний і духовний процес, який мав назву «українізація». Серед основних питань, які стояли перед суспільством, було і таке: якими напрямами повинен відбуватися розвиток української культури.

На ці питання Микола Хвильовий відповідав спочатку літературними творами, потім публіцистикою. Однією з основних тем творчості Хвильового була проблема подолання

комплексу меншовартості українців, провінційності недержавної нації. У його творах звучать мотиви апокаліптичних видінь, жахливі картини майбутнього. Тобто те, що він не договориє у публіцистичних статтях, чітко проявляється в художніх творах.

У відомій дискусії 20-х років про подальші шляхи розвитку української літератури центральною постаттю був Микола Хвильовий. Він відстоював необхідність самобутньої української літератури, захищав ідею орієнтування на європейський і світовий художній рівень. Кинувши в ході дискусії гасло «Геть від Москви!» (в значенні – геть від орієнтації на російську літературну традицію), Хвильовий викликав на себе потужний вогонь критики не лише літературних, а й ідеологічних опонентів. Тобто Україна, на думку письменника, – це самостійна держава, що об'єдналась у союз з іншими самостійними державами. Він писав, що українське суспільство є «червоним» лише в лапках, тому що тут залишається сильнішою некомуністична інтелігенція [1].

Незважаючи на складний час, М. Хвильовий у 1928-30-х роках залишався найпопулярнішим серед українських письменників. Його ім'я називали після Т. Шевченка, І. Франка, М. Коцюбинського, В. Винниченка. Однак українське відродження було приречене.

Усунення з керівництва України національно орієнтованих діячів, арешти друзів (зокрема Михайла Ялового) поставили останню крапку щодо розуміння Хвильовим суті існуючого режиму. 13 травня 1933 року Микола Хвильовий застрелився, залишивши листа до ЦК КП(б)У, в якому звинувачував партію в організації голоду, репресіях, нищенні української культури [2].

Отже, аналізуючи життя і діяльність видатного українського політичного і культурного діяча М.Г. Хвильового, можна засвідчити, що він був втіленням образу революціонера-мрійника, змальованого ним самим у відомому творі «Загірна комуна». Заплативши своїм життям за зрадливі ідеали комунізму, він оборонив перед історією не тільки свою особисту, але й національну гідність. Однак навіть з ним мертвим багато десятиліть воювала державна пропаганда.

Сьогодні Микола Хвильовий повернувся в українську культуру. Але, на наш погляд, ще довго триватимуть суперечки

навколо його творчості, оскільки він – буремний дух «розстріляного Відродження» в Україні.

Література

1. Хвильовий М. Твори в п'ятьох томах, Т. 4. – С. 309; Репресоване краєзнавство. – К., 1991.
2. Шаповал Ю. Україна 20-50-х рр. : сторінки ненаписаної історії. – К., 1993.
3. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1/ 2 (10/11) – 1999. – С. 130-135.

Ф. І. Кокошко

УКРАЇНА І РОСІЯ: РІЗНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

У тезах проаналізовано труднощі щодо ідеї узгодження українських і російських підручників з історії для загальноосвітньої школи. Актуальні теми історичною наукою в обох державах трактуються по-різному, що є об'єктивним процесом.

Період перебування України та інших пострадянських держав у складі Московського царства – Російської імперії – Радянського Союзу охарактеризовано терміном «спільна історія». Учені з Російської Національної лабораторії зовнішньої політики залишилися незадоволеними результатами вивчення протягом 2009 року 187 шкільних підручників історії з 12 країн ближнього зарубіжжя. На думку росіян, сусіди необгрунтовано їх критикують, звеличуючи власні народи.

«Найважливіше у вивченні історії своєї Батьківщини – це навчитися любити її» – закликають автори підручника «Історія Отчезтва» для 6-7 класів загальноосвітніх шкіл Російської Федерації [1, с. 5]. І продовжують: «Історичні події не відбуваються випадково, всі вони мають свої наслідки. Знаючи історію, ви зможете зрозуміти, як вона впливає на наше сучасне життя» [1, с. 6].

Але коли стало ясно, що «непорушний Союз» не такий вже й непорушний, колишні «вільні республіки» взялися за переписування спільної історії. У спеціальній доповіді повідомлялося, що в країнах СНД підручники історії подають школярам міфи щодо старовинності свого народу, високої культурної місії предків та негативного впливу Росії.

Найбільш нищівній критиці було піддано історію України. Російські дослідники порівняли її з мультфільмами, у яких добро